

Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου

Σεμινάρια Ε.Α.Ν.Δ.Α.

Α'26 Πανελλήνιος Διαγωνισμός Υποψηφίων
Δικηγόρων

13.05.2026

Σοφία Κούτρα (Δικηγόρος, LL.M)

Γιώτα Μητράκου (Δικηγόρος, LL.M, Υπ.ΔΝ)

Θεμελιώδεις αρχές ιδιωτικού δικαίου –
Ερμηνευτικά κριτήρια – Ικανότητα δικαίου –
Ικανότητα για δικαιοπραξία – Νομικά πρόσωπα

Δικαιοπραξίες – Έννοια – Είδη – Τύπος -
Σύναψη

Ελαττωματικές Δικαιοπραξίες - Ερμηνεία
Δικαιοπραξιών

Αιρέσεις

Παραγραφή

Αντιπροσώπευση – Πληρεξουσιότητα

Περιεχόμενα

Θεμελιώδεις Αρχές Ιδιωτικού Δικαίου

- ❑ Σεβασμός της προσωπικότητας ΑΚ 34 & 57
- ❑ Αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας ΑΚ 361
- ❑ Αρχή της ασφάλειας των συναλλαγών
- Καλή πίστη (ΑΚ 388)
- Προστασία του ασθενεστερού (ν. 2251/1994)

(!) Προσοχή σε περιπτώσεις σύγκρουσης μεταξύ των αρχών – κρίση του νομοθέτη ανάλογη των σκοπών που κάθε φορά επιδιώκει.

Κριτήρια Ερμηνείας:

Υποκείμενα Δικαίου

= φορείς εννόμων σχέσεων, δικαιωμάτων + υποχρεώσεων

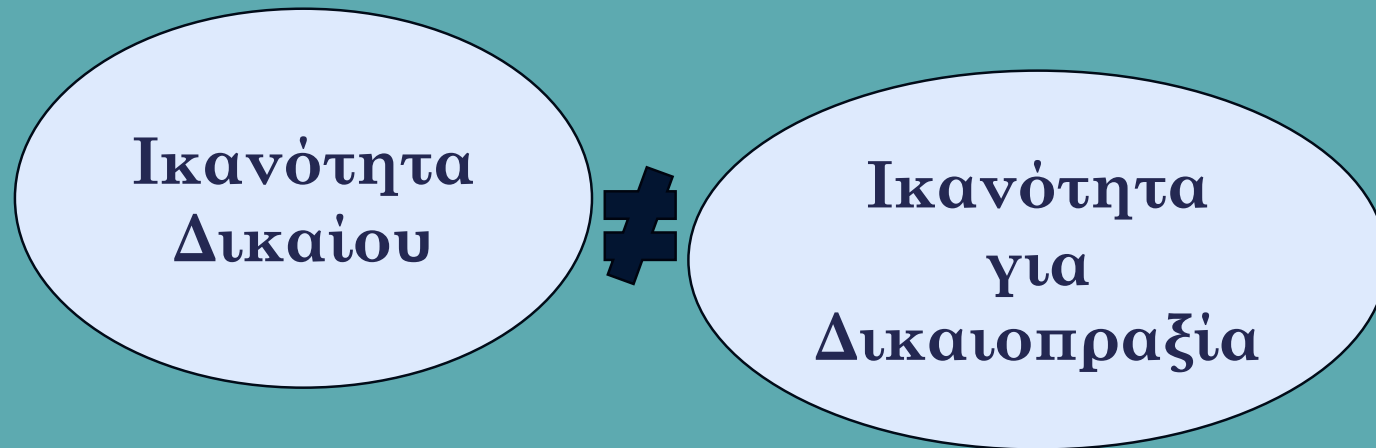
Άνθρωπος
(βλ. ΑΚ 34)

**Νομικά
Πρόσωπα**
(βλ. ΑΚ 61)

Η περίπτωση του κυοφορούμενου: Η ΑΚ 36 προβλέπει ότι ως προς τα δικαιώματα που του επάγονται το κυοφορούμενο θεωρείται γεννημένο, αν γεννηθεί ζωντανό = καθιερώνεται «πλάσμα δικαίου», διότι τα δικαιώματα που προϋποθέτουν την ύπαρξη φυσικής προσωπικότητας απονέμονται σε οντότητες που ο νόμος εξομοιώνει με φυσικά πρόσωπα, μολονότι δεν έχει λάβει χώρα το γεγονός της γέννησης.

Ικανότητα για Δικαιοπραξία

= ικανότητα του ανθρώπου να μετέχει ο ίδιος στη δημιουργία και αλλοίωση εννόμων σχέσεων.

Κριτήρια απονομής της ικανότητας για δικαιοπραξία: Η ηλικία και η υγεία

1. Ανίκανοι για δικαιοπραξία
2. Περιορισμένως Ικανοί
3. Ικανοί για δικαιοπραξία

Στάδια ανηλικότητας

1. Ο ανήλικος που συμπλήρωσε το 10^ο έτος (ΑΚ 134 – ικανός για δικαιопραξίες από τις οποίες αποκτά μόνο έννομο όφελος – αποδοχή δωρεάς είτε εκχώρηση απαίτησης)
2. Ο ανήλικος που συμπλήρωσε το 14^ο έτος (ΑΚ 135 – ικανός να διαθέτει ελεύθερα και κάθε τι που κερδίζει από τη προσωπική του εργασία ή που του δόθηκε για να το χρησιμοποιεί ή να το διαθέτει ελεύθερα – όπως αμοιβές κάθε είδους)
3. Ο ανήλικος που συμπλήρωσε το 15^ο έτος (ΑΚ 136 – ικανός να συνάπτει με την συναίνεση των προσώπων που ασκούν την επιμέλεια του, σύμβαση εργασίας ως εργαζόμενος)
4. Ο έγγαμος ανήλικος (ΑΚ 137 – ικανός για κάθε δικαιопραξία απαραίτητη για τη συντήρηση ή βελτίωση της περιουσίας του, τις τρέχουσες ανάγκες της οικογένειας κλπ.)

Νομικά Πρόσωπα

Ζητήματα Ευθύνης (ΑΚ 71):

1. Πράξη – Παράλειψη
2. Πράξη – Παράλειψη των αντιπροσωπευτικών οργάνων
3. Πράξη – Παράλειψη των οργάνων κατά την ενάσκηση των καθηκόντων τους
4. Νόμιμος Λόγος Ευθύνης – Η ΑΚ 71 δεν είναι αυτοτελής διάταξη.

ΕΙΔΟΣ ΕΥΘΥΝΗΣ = ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ

***(γεννιέται δηλαδή ανεξάρτητα από πταίσμα του νομικού προσώπου στην επιλογή των οργάνων)**

- Ιδιότητα του οργάνου του νομικού προσώπου.
- Η πράξη να τελεί σε εσωτερική συνάφεια με την εκτέλεση των καθηκόντων.

Παράδειγμα 1ο: Το όργανο κατά την υπογραφή σύμβασης στο όνομα του νομικού προσώπου διαπράττει απάτη.

Παράδειγμα 2ο: Το όργανο διαπράττει κλοπή σε βάρος πελάτη του αντισυμβαλλομένου που βρίσκεται στον ίδιο χώρο για την υπογραφή σύμβασης

**ΕΠ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ
ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΩΝ
ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ – ΟΧΙ ΕΥΘΥΝΗ**

Είδη Νομικών Προσώπων στον ΑΚ

1. Ένωση Προσώπων.
2. Μη κερδοσκοπικός σκοπός.
3. Νομική προσωπικότητα.
4. Χρειάζονται 20 τουλάχιστον πρόσωπα με πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα που υπογράφουν συστατική πράξη + καταστατικό (εγγράφως).
5. Εγγραφή σε βιβλίο σωματείων + δημοσίευση καταστατικού.

A. Σωματείο

B. Ίδρυμα

ΑΚ 114 – Πλάσμα δικαίου – θεωρείται ότι το ίδρυμα υπάρχει κατά τον χρόνο επαγωγής της κληρονομίας

Γ. Επιτροπή Εράνου/Αστική Εταιρεία/Κοινοπραξία ΑΚ 122, 741 επ.

1. Σύνολο περιουσίας αφιερωμένο στην εξυπηρέτηση ορισμένου διαρκούς σκοπού.
2. Εγκριτική πράξη + πράξη της πολιτείας με τη μορφή εγκριτικού πδ.
3. Νομική προσωπικότητα.

Δικαιοπραξία

Έννοια και Είδη

Το πραγματικό το οποίο περιέχει δήλωση βουλήσεως και το οποίο αναγνωρίζεται από το νόμο ως λόγος για να επέλθει η έννομη συνέπεια που θέλησε ο δικαιοπρακτών (ακριβέστερος ορισμός)

- ✓ Μονομερής ≠ Πολυμερής
- ✓ Απευθυντέα ≠ Μη Απευθυντέα
- ✓ Εν ζωή ≠ Αιτία Θανάτου
- ✓ Ενοχική ≠ Εμπράγματη
- ✓ Υποσχετική ≠ Εκποιητική
- ✓ Επαχθής ≠ Χαριστική
- ✓ Αιτιώδης ≠ Αναιτιώδης
- ✓ Τυπική ≠ Άτυπη

Τύπος Δικαιοπραξιών

- ❑ Αρχή του ατύπου των δικαιοπραξιών (βλ. ΑΚ 158)
- ❑ Συστατικός ≠ Αποδεικτικός τύπος
- ❑ Συνέπειες μη τηρήσεως τύπου → ακυρότητα (βλ. ΑΚ 159)
- ❑ Θεραπεύεται η ακυρότητα λόγω μη τηρήσεως τύπου;

ΜΟΝΟ στις ειδικά προβλεπόμενες περιπτώσεις

- (!) Προσοχή σε διατάξεις για **τύπο ορισμένων παρεπόμενων δικαιοπραξιών:**
- ✓ Προσύμφωνο (βλ. ΑΚ 166)
 - ✓ Πληρεξουσιότητα (βλ. ΑΚ 217 παρ. 2)

Σύμβαση

Σύναψη

Πρόταση
(βλ. ΑΚ 185)

Αποδοχή
(βλ. ΑΚ 189)

Για να υπάρχει σύμβαση πρέπει πρόταση και αποδοχή να καλύπτονται σε όλα τα σημεία τους (ακόμα και τα επουσιώδη)

Περιπτώσεις Ασυμφωνίας

Περιπτώσεις όπου η Πρόταση και η Αποδοχή δεν καλύπτονται πλήρως

- ✓ Φανερή Ασυμφωνία
- ✓ Λανθάνουσα Ασυμφωνία
- ✓ Διμερής Πλάνη

Ελαττωματικές Δικαιοπραξίες

Δεν παράγουν τα έννομα αποτελέσματά τους ή τα παράγουν αλλά μπορούν να ακυρωθούν με δικαστική απόφαση λόγω κάποιας ατέλειας ή έλλειψης που παρουσιάζουν.

1. Ανυπόστατες
2. Άκυρες
3. Ακυρώσιμες

Ανυπόστατες Δικαιοπραξίες

- Λείπουν ένα ή περισσότερα ουσιώδη στοιχεία του πραγματικού (essentialia negotii)
- Η έλλειψη πρέπει είναι **οριστική**
- Είναι **ανύπαρκτες** ως δικαιοπραξίες
- Το ανυπόστατο μπορεί να αναγνωρισθεί με δικαστική απόφαση κατόπιν άσκησης αναγνωριστικής αγωγής (βλ. άρθ. 70 ΚΠολΔ)

Άκυρες Δικαιοπραξίες

- Έχουν μεν την εξωτερική μορφή της δικαιοπραξίας αλλά εξαιτίας ελαττώματος που παρουσιάζουν θεωρούνται σαν να μην έγιναν → δεν παράγουν έννομα αποτελέσματα (βλ. άρ. ΑΚ 180)
- Η ακυρότητα επέρχεται αυτοδικαίως μπορεί όμως να ζητηθεί η αναγνώρισή της και με αναγνωριστική αγωγή (βλ. άρ. 70 ΚΠολΔ)
- Οι λόγοι ακυρότητας προβλέπονται σε ειδικές διατάξεις νόμου (βλ. ενδεικτικά: ΑΚ 294, 408 κλπ.)
- Είδη ακυρότητας:
 - Αρχική ≠ Επιγενόμενη
 - Απόλυτη ≠ Σχετική
 - Ολική ≠ Μερική

(!) Προσοχή σε ΑΚ 181, 182, 183

Οι Άκυρες Δικαιοπραξίες

1. Απαγορευμένες
2. Ανήθικες
3. Εικονικές

Η απαγορευμένη δικαιοπραξία (ΑΚ 174)

- ✓ Η αντίθετη σε απαγορευτική διάταξη νόμου
- ✓ ΑΚ 174 = λευκός κανόνας δικαίου = ανεύρεση των απαγορευτικών διατάξεων που θα την συμπληρώσουν.
- ✓ Δικαιοπραξία με την οποία καταστρατηγείται ο νόμος ή με απαγορευμένη παροχή

Η ανήθικη δικαιοπραξία (ΑΚ 178)

- ✓ Όλες οι περιπτώσεις που αποδοκιμάζονται από την έννομη τάξη από πλευράς περιεχομένου – χρήση της γενικής ρήτρας των χρηστών ηθών.
- ✓ Περιπτώσεις υπέρμετρης δέσμευσης της ελευθερίας ΑΚ 179 ειδική περίπτωση α'.
- ✓ Περιπτώσεις αισχροκερδούς/καταπλεονεκτικής δικαιοπραξίας ΑΚ 179 ειδική περίπτωση β'.

Προσδιοριστικά Κριτήρια;

α. προφανής δυσαναλογία
β. η δυσαναλογία να οφείλεται σε ανάγκη, κουφότητα, απειρία.

Η εικονική δικαιοπραξία (ΑΚ 138)

Περιπτώσεις όπου η δήλωση βούλησης δεν έγινε στα σοβαρά παρά μόνο φαινομενικά-εν γνώσει δηλαδή του δηλούντος δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

- ✓ Σκοπός – να δημιουργηθεί στους τρίτους η εντύπωση ότι πρόκειται για μία μεταβολή της νομικής κατάστασης που προϋπήρχε.
- ✓ Συνέπεια της εικονικής δήλωσης = απόλυτη ακυρότητα.
- ✓ Διάκριση απόλυτης και σχετικής εικονικότητας

ΠΡΟΣΟΧΗ : Η εικονικότητα δεν βλάπτει εκείνον που συναλλάχθηκε αγνοώντας την (ΑΚ 139).

Ακυρώσιμες Δικαιοπραξίες

- Λόγω ορισμένου ελαττώματος μπορούν να ακυρωθούν με την έκδοση δικαστικής απόφασης
- Μέχρι να ακυρωθούν αποτελούν δικαιοπραξίες οι οποίες επιφέρουν όλα τα έννομα αποτελέσματα μίας έγκυρης δικαιοπραξίας
- Λόγοι Ακυρωσίας:
 - Πλάνη
 - Απάτη
 - Απειλή

Ακυρώσιμες Δικαιοπραξίες λόγω Πλάνης

- Η εσφαλμένη γνώση ή η (μη συνειδητή) άγνοια της πραγματικότητας με αποτέλεσμα να υπάρχει διάσταση μεταξύ της πραγματικότητας και της παράστασης που έχει γι' αυτήν ο Πλανώμενος
- Πλάνη στη δήλωση ≠ Πλάνη στη βούληση (στα παραγωγικά αίτια της βούλησης)
- Μπορεί η πλάνη ως προς τα παραγωγικά αίτια να καταστήσει ακυρώσιμη τη δικαιοπραξία;
- Διμερής Πλάνη
- Προσοχή στην ενδεχόμενη καταβολή «διαφέροντος εμπιστοσύνης» (βλ. ΑΚ 145)

Ακυρώσιμες Δικαιοπραξίες λόγω Απάτης

- ΑΚ 147 εδ. α' *«Όποιος παρασύρθηκε με απάτη σε δήλωση βούλησης έχει δικαίωμα να ζητήσει να ακυρωθεί η δικαιοπραξία»*
- Προϋποθέσεις: α) να έχει παραπλανηθεί ο δηλών, β) η παραπλάνηση να είναι δόλια, και γ) να υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παραπλάνησης και της δήλωσης βούλησης
- **Δεν απαιτείται η πλάνη να είναι ουσιώδης**
- Προσοχή στο άρθρο 149 ΑΚ → δυνατότητα του απατηθέντος για αξίωση ανόρθωσης κάθε άλλης ζημίας, σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες
- Συρροή λόγων ακυρωσίας της δικαιοπραξίας;

Ακυρώσιμες Δικαιοπραξίες λόγω Απειλής

- Η απειλή αποτελεί περίπτωση που η βούληση του δηλούντος δεν σχηματίζεται ελεύθερα αλλά επηρεάζεται από την άσκηση ψυχολογικής βίας.
- Προϋποθέσεις (βλ. ΑΚ 150 & 151): (α) να εξαγγέλλεται κάποιο κακό, (β) το κακό να θέτει σε σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο ανθρώπινα αγαθά, (γ) τα αγαθά αυτά να ανάγονται στην προσωπικότητα ή στην περιουσία συγκεκριμένων προσώπων, (δ) η επέλευση του κακού να εξαρτάται από τη βούληση του απειλούντος, (ε) να προκαλείται από την απειλή φόβος σε γνωστικό άνθρωπο, (στ) η απειλή να αντίκειται στο νόμο ή στα χρηστά ήθη, και (ζ) η απειλή να αποβλέπει και τελικώς να οδηγεί στη δήλωση βουλήσεως του απειλούμενου προσώπου
- Προσοχή στο άρ. 152 ΑΚ → δυνατότητα για αξίωση ανόρθωσης κάθε άλλης ζημίας, σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες

Ακυρώσιμες Δικαιοπραξίες - Τρόπος Ακύρωσης

- Με (τελεσίδικη) διαπλαστική δικαστική απόφαση (βλ. ΑΚ 154)
- Ενάγοντες: ο πλανηθείς/απατηθείς/απειληθείς και οι κληρονόμοι τους (βλ. ΑΚ 154 εδ. β')
- Εναγόμενοι (βλ. ΑΚ 155): ο αντισυμβαλλόμενος/ εάν είναι μονομερής δικαιοπραξία απευθύνεται κατά εκείνου που αντλεί άμεσα έννομο συμφέρον
- Απόσβεση του δικαιώματος ακύρωσης: (α) με παραίτηση του δικαιούχου, και (β) μετά την παρέλευση αποσβεστικής προθεσμίας

Ακυρώσιμες Δικαιοπραξίες - Συνέπειες Ακύρωσης

- ΑΚ 184 *«Η ακυρώσιμη δικαιοπραξία μετά την ακύρωσή της εξομοιώνεται με την εξαρχής άκυρη, με την επιφύλαξη των διατάξεων που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα που τρίτος απέκτησε από σύμβαση που ακυρώθηκε»*
- Με την τελεσιδικία της δικαστικής απόφασης ανατρέπονται αναδρομικώς και αυτοδικαίως οι συνέπειές της
- ΟΜΩΣ όχι στις διαρκείς συμβάσεις διότι η σχέση έχει λειτουργήσει στην πράξη → η ακύρωση ενεργεί για το μέλλον (ex nunc) και έχει τις συνέπειες καταγγελίας

Ερμηνεία των δικαιοπραξιών

- Ασαφής δήλωση βούλησης
- Η ερμηνεία αποσκοπεί στην εύρεση του ακριβούς νοήματος ορισμένης δήλωσης βούλησης
- ΑΚ 173: *«Κατά την ερμηνεία της δήλωσης βουλήσεως αναζητείται η αληθινή βούληση χωρίς προσήλωση στις λέξεις»*
- ΑΚ 200 *«Οι συμβάσεις ερμηνεύονται όπως απαιτεί η καλή πίστη, αφού ληφθούν υπόψη και τα συναλλακτικά ήθη»*
- Οι ερμηνευτικοί κανόνες των δικαιοπραξιών ελέγχονται αναιρετικά (βλ. 559 αρ. 1 ΚΠολΔ)

Αιρέσεις

- ✓ Πρόκειται για έναν όρο που προστίθεται στη δικαιοπραξία σύμφωνα με τον οποίο η ενέργεια της δικαιοπραξίας εξαρτάται από ένα γεγονός μέλλον και αβέβαιο.
- ✓ Αναβλητική (ΑΚ 201) ≠ Διαλυτική (ΑΚ 202) – τα αποτελέσματα της δικαιοπραξίας παράγονται αμέσως, ανατρέπονται όμως και επανέρχεται αυτοδικαίως η προηγούμενη κατάσταση, όταν και εφόσον συμβεί το μελλοντικό γεγονός από το οποίο αυτή εξαρτήθηκε.
- ✓ ΑΚ 206 Διάθεση του υπό αίρεση δικαιώματος: Ο Π πωλεί και μεταβιβάζει στον Α ένα αυτοκίνητο υπό την διαλυτική αίρεση της υπερημερίας ως προς την εξόφληση του τιμήματος. Ο Α πωλεί και μεταβιβάζει στον Τ που αγνοεί την ύπαρξη της αίρεσης. Πληρώθηκε η αίρεση. Ο Π μπορεί να διεκδικήσει από τον Τ;

Παραγραφή

- ✓ Κατά κανόνα οι αξιώσεις παραγράφονται μετά από 20 χρόνια (ΑΚ 249) εκτός εάν ο νόμος προβλέπει μικρότερη διάρκεια του χρόνου παραγραφής (πχ ΑΚ 250)
- ✓ Έναρξη Παραγραφής ΑΚ 251: *«Η παραγραφή αρχίζει από τότε που γεννήθηκε η αξίωση και είναι δυνατή η δικαστική επιδίωξή της».*
- ✓ Αναστολή Παραγραφής ≠ Διακοπή Παραγραφής
- ✓ Η συμπλήρωση της παραγραφής δεν συνεπάγεται την απόσβεση της αξιώσεως αλλά δημιουργεί δικαίωμα του υποχρέου να αρνηθεί την εκπλήρωση της παροχής (βλ. ΑΚ 272 παρ. 1) → δεν λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως, θα πρέπει να προταθεί κατ' ένσταση (βλ. ΑΚ 277)

Αντιπροσώπευση & Πληρεξουσιότητα

- ✓ Θεσμός με τον οποίο επιτυγχάνεται τα αποτελέσματα των δικαιοπραξιών να επέρχονται όχι στο πρόσωπο του δικαιοπρακτούντος, αλλά ευθέως και αμέσως σε αυτό του αντιπροσωπευομένου (ΑΚ 211 επ.).
- ✓ Δεν αποστερεί η εξουσία αντιπροσώπευσης τον αντιπροσωπευόμενο από το να προβεί ο ίδιος στην ενέργεια – παρακολουθηματικός χαρακτήρας.
- ✓ Είναι κατά κανόνα ελευθέρως ανακλητή.
- ✓ Εξουσία αντιπροσώπευσης που παρέχεται με δικαιοπραξία = πληρεξουσιότητα ΑΚ 216

Δικαιοπραξίες μετά την
παύση της
πληρεξουσιότητας

Α. Από Καλόπιστο πληρεξούσιο – ΔΕΣΜΕΥΕΙ ΑΚ 224
Β. Από Κακόπιστο πληρεξούσιο – ΔΕΝ ΔΕΣΜΕΥΕΙ
ενδ. υποχρέωση εύλογης αποζημίωσης του καλόπιστου
τρίτου ΑΚ 225

**Σας ευχαριστούμε
πολύ!
Καλή επιτυχία!**